

ЗНАЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ РОДИНИ КОЧУБЕЇВ ДЛЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ С. ДУБОВИЧІ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ: ВАСИЛЬ ВАСИЛЬОВИЧ КОЧУБЕЙ (30) (1829-1878)

На разі в історичному сучасному часі болючим є питання щодо існування села, яке є колицкою нації, оберегом традицій, джерелом народної творчості. Депопуляція сільської місцевості, як наслідок того, що українське село вкотре переживає соціальний, економічний, культурний занепад. На відміну від міських населених пунктів, село у всі історичні часи мало більш обмежені умови існування, гірші стартові можливості для освіти та працевлаштування, інфраструктурні проблеми, відсутність соціально-культурних об'єктів – перукарень, майстерень, ательє, бібліотек, клубів, магазинів тощо. У селі життєві перспективи людей обмежувалися власним подвір'ям.

В середині XIX ст. с. Дубовичі Глухівського повіту Чернігівської губернії було ніби й таким, як і всі навколишні села, та з однією відмінністю: власники маєтку – родина Кочубеїв, – які проживали там з 1688 р. по 1919 р., і в роки лихоліть в країні, і в роки процвітання дбали про добробут людей та розквіт села, зводили церкви, відкривали школи, розвивали дрібну мануфактуру. В статті висвітлено діяльність Василя Васильовича Кочубея (30) (1829–1978) за десять років – з 1852 до 1861 рр., – вплив його діяльності на розквіт села, її історичну вагу в межах Сіверського краю і країни в цілому. Встановлено, що його клопотаннями селу було надано статус містечка; відкрито і десять років фінансувалося приходське училище для надання освіти сільським дітям; на вогневому цукровому заводі запроваджувались прогресивні технології виробництва цукру; ним організовано ярмарки і хресні ходи тощо. До сьогодні нагадують про ті давні часи древні тополі, липи, залишки будівель, що руйнуються, та вцілілі пам'ятки архітектури, усні перекази і писемні джерела.

Ключові слова: село Дубовичі, Кочубеї, дрібна мануфактура.

Дослідженнями історії с. Дубовичі займалися місцеві краєзнавці-фахівці та аматори. До таких відносяться місцеві вчителі історії В. Г. Гурба, Ф. П. Карабут (02.05.1915–30.09.2003) [20], М. Г. Сереженко (1917–1989) [19], аматор Л. Г. Проценко. Щодо інформації про різних представників родини Кочубеїв, то дослідженням роду займалися з кінця XVIII ст.

Історично так склалось, що протягом трьох століть с. Дубовичі передавалось у спадок представникам родини Кочубеїв з іменем Василь. Фрагментарні згадки про них знаходимо у давніх джерелах, документах радянських часів та працях сучасних авторів: Н. А. Гаврилишиної, Н. В. Дробязко, Н. М. Дробязко, Р. І. Огієвської.

Дана стаття має за мету коротко розкрити історію десяти років розвитку (1852–1861) села Дубовичі Глухівського повіту Чернігівської губернії в часи господарювання Василя Васильовича Кочубея (30) (1825–1878).

Перші згадки про село Дубовичі датуються XVI ст. [6, с.17]. За історичними джерелами діяльність роду Кочубеїв сягає кінця XVII ст. У книзі В. Модзалевського «Малороссийский родословник» біля кожного представника чоловічої статі в роду Кочубеїв стоїть порядковий номер, для зручності оперування інформацією [14, 524–557].

У с. Дубовичі Кочубеї з'явилися у 1698 р. [8]. Кожен з представників роду, які проживали у селі, проводив активну діяльність у соціальній сфері – зводили церкви, відкривали школи, розвивали дрібну мануфактуру. Особливий розквіт село отримало в роки господарювання Василя Васильовича (30) (1829–1876).

За роздільним актом, його батько – Василь Васильович (16) (1784–1844) – отримав маєток Дубовичі з кріпаками у кількості 459 осіб чоловіків і 458 осіб жінок. Історико-статистичні описи Чернігівської єпархії повідомляють нам, що за громадянською відомістю 1736 р. в с. Дубовичі проживало 41 родина козаків, 80 родин посполитих; у 1848 р. – 60 виборних козаків; у 1764 р. – 102 виборних козаків і 355 підпомічників. Число парафіян приходської церкви на 1750 р. становило 589 чоловіків і 580 жінок, у 1770 – 654 чоловіків і 644 жінок, у 1790 р. – 782 чоловіків і 768 жінок, у 1810 р. 1 012 чоловіків і 1 018 жінок, у 1830 р. 1 065 чоловіків і 1 086 жінок. На середину XIX ст. цифра сягала 1 118 осіб чоловічої статі і 1 120 жіночої, в 1860 р. – 1 272

чоловічої і 1 269 жіночої [11, с.310; 24, с.695]. За іншими джерелами, ще до початку аграрної реформи у 1854 р. Дубовичі було містечко людне [17, с.343]. У 1857 р. там мешкало 2 367 осіб [18, с.137.], у 1861 – 2 290 осіб [7, с.156]. Мешканці Глухівського та низки інших повітів Чернігівської губернії вважалися багатими [12, с. 276], а в церковнопарафіяльній школі у 1861 р. було 2 наставники, 32 учні чоловічої статі, 6 – жіночої [21, с.173].

Аналізуючи дані, можна розгледіти, що чисельність сільських жителів зростала. Досліджено, що сприяла цьому низка факторів, серед яких вагоме місце посідає діяльність власників маєтку в с. Дубовичі. Зважаючи на той факт, що у 1857 р. в селі мешкало близько трьох тисяч осіб, акцентуємо увагу на діяльності Василя Васильовича (30) та розглянемо його господарсько-опікунські вчинки.

Родина Кочубеї, як соціально-політична еліта (адже з часів гетьманщини обіймали посади козацьких старшин), дбайливо ставилась до природних багатств. Кожен представник роду, котрий приймав спадок, підписував зобов'язання, якими засвідчував зберегти майно в цілісності, примножити його, піклуватись про оточуюче середовище і добробут ввірених осіб. Зобов'язання передавались з покоління в покоління. Архівні джерела засвідчують, що дружина страченого В. Л. Кочубея (1640–1708), прапрабабця Василя Васильовича (30) Люба Федорівна Жученко (16...–1722) писала листи гетьману І. Скоропадському, в яких прохала звільнити жителів с. Дубовичі та інших підвладних їй поселень, родини її кріпаків від московського військового постою [5, арк. 5–5 зв.].

Розглядаючи низку джерел, знаходимо інформацію про діяльність представників інших родин, які так само дбали про підлеглих, опікувались ними, ще задовго до відміни кріпосного права надавали селянам-кріпакам свободу. Серед таких – княжна Олена Павлівна Романова (1807–1873), яка мешкала у Карлівському маєтку Костянтиноградського повіту Полтавської губернії. Вона звільнила своїх селян від кріпацтва, виборовши у імператора Олександра II спеціальне «Положення для селян Карлівського маєтку», яке було затверджене ним 1 лютого 1859 р., а набрало чинності – 25 травня 1859 р.

Листи зі своїми проханнями про вивільнення селян княжна розсилала до поміщиків Полтавської, Харківської, Чернігівської і Курської губерній [9]. У переліку осіб, з якими вона листувалась, знаходимо рідного дядька Василя Васильовича (30) – Аркадія Васильовича (19) (1790–1878). Допустима ймовірність, що такі розмови обговорювались у родині, зважаючи на той факт, що на хут. Ретик, неподалік с. Дубовичі, функціонувала паперова фабрика А. В. Кочубея при якій існували гуртожиток для робітників, столова, лікарня [16, с. 93].

На околиці с. Дубовичі у 1839 р., поряд з винокурним та костопальним заводами, було побудовано цукровий вогневий [25, с.121]. Функціонування мануфактурних закладів в невеликих населених пунктах на початку XIX ст. сприяло підвищенню соціально-громадського стану в країні. Прогресивна інфраструктура села свідчила про високий індустріальний розвиток. А відповідно, господарі таких були в числі перших піонерів в напрямку розвитку капіталістичного господарювання промисловості в державі [15, с. 12]. Костопальний завод В. В. Кочубея (30) в м. Дубовичі у 1856 р. був оснащений печами для 150 пар чавунних котлів. Устаткуванням для зерніння вугілля слугувала ручна машинка Бутенонів, на якій виготовлялось до 9 кг вугілля з 16 кг сировини [10, с. 197–198].

У 1860–1861 рр. на цукровому заводі В.В. Кочубея (30) у м. Дубовичі Глухівського повіту Чернігівської губернії вироблялось 2 340 пудів цукру-піску [6, с. 48]. Для забезпечення процесу трудилося 250 найманих робітників, яким платили в рік по 4 руб. сріблом чоловікам і по 5 руб. жінкам [10, с. 198]. На заводі проводилось і експериментальне застосування новітніх методів виготовлення цукру, що говорить про підтримку тогочасних наукових розробок, надання бази для експериментування і втілення. Сировину для заводу (цукрові буряки) вирощували на полях довкола села. Там же вирощували і буряки на насіння. Це ще додаткові робочі оплачувані місця, адже на обробку висадок-буряків залучали жінок – 80 душ, і 6 чоловіків [10, с. 205–227].

Для підняття економічного і соціального рівня населеного пункту та для поживлення сільського життя Василь Васильович (30) в 1852 р. написав прохання імператору Миколі І дозволити запровадити у с. Дубовичі ярмарки [1, арк. 53–53 об.]. Це дало б змогу обмінюватись сільськогосподарським інвентарем, домашнім начинням, ткацькими виробами та виробами з металу тощо. Окрім того, ярмарки – це обмін досвідом. На його прохання таких було

запроваджено два – у Десяту п'ятницю після Пасхи, на святкування в честь ікони Дубовицької Божої Матері (перехідне свято, в зв'язку з цим дата ярмарку змінювалася щорічно), і 2 серпня – в день Василя Блаженного, покровителя родинного, в честь якого хлопчики носили ім'я Василь.

Та цього виявилось замало для завзятого господарника. 20 липня 1853 р. Василь Васильович подав ще одне прохання імператору, де зазначав: «Для збуту і покупки необхідних товарів тутешнім і сусідським мешканцям корисно буде запровадити щонедільні торги... і надати селу Дубовичі статус містечка» [2, арк. 54–54 об.]. Прохання було задоволено. Понад 60 років Дубовичі існували з цим статусом.

У 1854 р. В. В. Кочубей (30) пише клопотання до Управління Київської освітньої округи дозволити йому відкрити у м. Дубовичі Приходське училище терміном на десять років, щоб надати змогу отримувати початкову освіту сільським дітям [4, арк. 22]. Для цього ним було зведено спеціально облаштований будинок, підібрано штат учителів, утримання яких він взяв на власний рахунок. Також Василь Васильович піклувався про забезпечення училища навчальними посібниками, приладами, меблями, обслуговуючим персоналом, включаючи витрати на опалення, освітлення та інше [3, арк. 2]. За документами, витрати по училищу в рік становили 500 руб. сріблом, з яких: сто рублів отримував Законвчитель, сто рублів – вчитель наук, а триста рублів йшло на потреби училища, про які перелічено було вище. Про це доповідав у Канцелярію освітньої Київської округи директор училища А. Богальський [3, арк. 7].

Долучився В. В. Кочубей (30) і до розвитку релігійного життя даного краю. В приходському храмі села знаходилась місцева святиня – чудотворна ікона Божої Матері Дубовицької [15, с. 3]. Щороку восени у сусіднє м. Кролевець, що за 17 верст від м. Дубовичі [15, с. 1], на Воздвиженський ярмарок з'їжджалась велика кількість людей [15, с. 6]. Василь Васильович звернувся в Чернігівську єпархію з проханням, де висловлював ремствування купців на те, що «паломництво до Ікони» утруднюється інколи через погодні осінні умови. З 1861 р. за цим проханням установлено хресний хід з іконою з Дубович у Кролевець для поклоніння вірянам на час ярмарку. У вересні 1861 р. подія започаткування традиції була ознаменована приїздом в Дубовичі Чернігівського архієрея Філарета (Гумилевського), про що описувалось в єпархіальній пресі [22, с. 363–366].

У літературних джерелах знаходимо опис, що в с. Дубовичі стояв палац над річкою, оточений прекрасним парком. Поки не віднайдено достовірних документів про заснування парку. За переказами вони датують початком XVIII ст. В 1851 р. у парку росли, окрім звичних для регіону, екзотичні дерева – сосна кримська, модрина, дуб різнолистий, парк прикрашали чудові альтанки [13, с. 42].

З огляду на викладене вище, простежуємо, що у Василя Васильовича Кочубея вистачало насаги, інтелектуальних ресурсів здійснити вагомі кроки для поліпшення матеріального становища і розвитку села як в технічному, так і в культурному сенсі.

У 1863 р. Василь Васильович з дозволу архієпископа Філарета на власні кошти побудував у парку Введенську двохярусну домову церкву, нижній поверх якої мав слугувати родинною усипальницею [23, с. 53]. Там він знайшов свій спочинок 1 серпня 1878 р.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. ДАЧО, ф. 679, оп. 3, спр. 388, арк. 53–53 зв.
2. ДАЧО, ф. 679, оп. 3, спр. 388, арк. 54–54 зв.
3. ЦДІА України, ф. 127, оп. 1009, спр. 4, арк. 1–11.
4. ЦДІА України, ф. 707, оп. 20, спр. 19, арк. 22.
5. ЦДІА України, ф. 1219, оп. 1, спр. 5, арк. 5–5 зв.
6. Гурба В. Г. Дубовичі: історико-краєзнавчий нарис /В. Г. Гурба. – К.: Бізнесполіграф, 2012. 279 с.: фотогр. + 4 с. дод.
7. Домонтович М. Материалы для географии и статистики России. Собранные офицерами генерального штаба. Черниговская губерния /М. Домонтович. – СПб. 1865. – 796 с.
8. Дубовичі, Кролевецький район, Сумська область. Ф. П. Карабут [Електронний ресурс] Ф. П. КАРАБУТ – Режим доступу :[HTTP:// UKR.SSR.COM.UA/ SUMSKA/KROLEVETSKIY/DUBOVICH-I-KROLEVETSKIY-RAYON-SUMSKA-OBLAST](http://ukr.ssr.com.ua/sumska/krolevetskiy/dubovich-i-krolevetskiy-rayon-sumska-oblast) . – Заголовок з екрана.
9. Елена Михайловна великая княжна [Електронний ресурс]. – Режим

- доступу :[https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%95%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B0_%D0%9F%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B0_\(%D0%B2%D0%B5%D0%BB%D0%B8%D0%BA%D0%B0%D1%8F_%D0%BA%D0%BD%D1%8F%D0%B3%D0%B8%D0%BD%D1%8F\)#.D0.9E.D1.81.D0.B2.D0.BE.D0.B1.D0.BE.D0.B6.D0.B4.D0.B5.D0.BD.D0.B8.D0.B5_.D0.BA.D1.80.D0.B5.D1.81.D1.82.D1.8C.D1.8F.D0.BD._.D0.9A.D0.B0.D1.80.D0.BB.D0.BE.D0.B2.D1.81.D0.BA.D0.B0.D1.8F_.D0.B8.D0.BD.D0.B8.D1.86.D0.B8.D0.B0.D1.82.D0.B8.D0.B2.D0.B0](https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%95%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B0_%D0%9F%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B0_(%D0%B2%D0%B5%D0%BB%D0%B8%D0%BA%D0%B0%D1%8F_%D0%BA%D0%BD%D1%8F%D0%B3%D0%B8%D0%BD%D1%8F)#.D0.9E.D1.81.D0.B2.D0.BE.D0.B1.D0.BE.D0.B6.D0.B4.D0.B5.D0.BD.D0.B8.D0.B5_.D0.BA.D1.80.D0.B5.D1.81.D1.82.D1.8C.D1.8F.D0.BD._.D0.9A.D0.B0.D1.80.D0.BB.D0.BE.D0.B2.D1.81.D0.BA.D0.B0.D1.8F_.D0.B8.D0.BD.D0.B8.D1.86.D0.B8.D0.B0.D1.82.D0.B8.D0.B2.D0.B0) . – Заголовок з екрана.
10. Журнал Сельскаго хазяйства. – М.: Университетская тип., 1856. – № 3. – 254 с.
 11. Историко-статистическое описание Черниговской епархии. Кн. 7. – Чн. : губ. тип., 1873. – 436 с
 12. Корвин-Пиотровский К. В. Материалы для истории, этнографии и статистики Черниговской губернии. – Чн.: 1887. – 275 с.
 13. Липский Ф. Моя Автобиография / Ф.Липский. – СПб., 1884.
 14. Модзалевский В. Л. Малороссийский родословник. Т. 2, Е–К / В. Л. Модзалевский. – К.: тип. т-ва Г.Л. Фронцкевича и К°, 1910. – 720 с.
 15. Павлович П. Е. Дубовичи. Имение Варвары Васильевны Кочубей, Глуховского уезда, Черниговской губернии / П. Е. Павлович. – К. : тип. Кульженко, 1903. – 145 с. + ил.
 16. Памятная книжка Черниговской губернии, издание Черниговского губернского статистического комитета. – Чн.: тип.губ. и ил. мон-ря. 1862. – 524 с.
 17. Россия. Полное географическое описание нашего отечества. Настольная и дорожная книга для русских людей / под ред. В. П. Семенова. – т. 7. Малоросія. – СПб.: 1903. – 518 с. + ил, + 5 л. ил. карт.
 18. Семенов-Тяньшанский П. Географическо-статистический словарь / П. Семенов-Тяньшанский. – СПб.: 1865. – Т. 2. – 898 с.
 19. Серженко Михайло Гнарович. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE_%D0%9C%D0%B8%D1%85%D0%B0%D0%B9%D0%BB%D0%BE_%D0%93%D0%BD%D0%B0%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87 . – Заголовок з екрана.
 20. Феодосій Пилипович Карабут [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://uk.rodovid.org/wk/%D0%97%D0%B0%D0%BF%D0%B8%D1%81:428504> . – Заголовок з екрана.
 21. Черниговские Епархиальные Известия – Чернигов, 1861. – № 14. – С. 173.
 22. Черниговские Епархиальные Известия – Чернигов, 1861. – № 7. – С. 363–366.
 23. Черниговские Епархиальные Известия – Чернигов, 1863. – № 6. – С. 53.
 24. Черниговские Епархиальные Известия – Чернигов, 1864. – 1 декабря. – С. 695.
 25. Яременко М. Нарис історії Сумщини. Посібник з історії рідного краю для шкіл, серед. спец і вузів. Вип. 3, поч XIX ст. – 1861 р. / М. Яременко. – Суми, 2000. – С. 176.

REFERENCES

1. DАChO, f. 679, op. 3, spr. 388, ark. 53–53 zv.
2. DАChO, f. 679, op. 3, spr. 388, ark. 54–54 zv.
3. TsDIA Ukrayini, f. 127, op. 1009, spr. 4, ark. 1–11.
4. TsDIA Ukrayini, f. 707, op. 20, spr. 19,ark 22.
5. TsDIA Ukrayini, f. 1219,op. 1, spr. 5, ark 5–5 zv.
6. Gurba V. G. Dubovichi: istoriko-kraeznavchiy naris /V. G. Gurba. – K.: Biznespoligraf, 2012. – 279 s.: fotogr. + 4 s. dod.
7. Domontovich M. Materialy dlya geografii i statistiki Rossii. Sobrannyye ofitserami general'nogo shtaba. Chernigovskaya guberniya /M. Domontovich. – SPb. 1865. – 796 с.
8. Dubovichi, Krolevetskiy rayon, Sumska oblast. F. P. Karabut [Elektronniy resurs] F. P. KARABUT – Rezhim dostupu :HTTP://UKRSSR.COM.UA/ SUMSKA/KROLEVETSKIY/ DUBOVICHIKROLEVETSKIY-RAYON-SUMSKA-OBLAST . – Zagolovok z ekrana.
9. Elena Mikhaylovna velikaya knyazhna [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupu :[https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%95%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B0_%D0%9F%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B0_\(%D0%B2%D0%B5%D0%BB%D0%B8%D0%BA%D0%B0%D1%8F_%D0%BA%D0%BD%D1%8F%D0%B3%D0%B8%D0%BD%D1%8F\)#.D0.9E.D1.81.D0.B2.D0.BE.D0.B1.D0.BE.D0.B6.D0.B4.D0.B5.D0.BD.D0.B8.D0.B5_.D0.BA.D1.80.D0.B5.D1.81.D1.82.D1.8C.D1.8F.D0.BD._.D0.9A.D0.B0.D1.80.D0.BB.D0.BE.D0.B2.D1.81.D0.BA.D0.B0.D1.8F_.D0.B8.D0.BD.D0.B8.D1.86.D0.B8.D0.B0.D1.82.D0.B8.D0.B2.D0.B0](https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%95%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B0_%D0%9F%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B0_(%D0%B2%D0%B5%D0%BB%D0%B8%D0%BA%D0%B0%D1%8F_%D0%BA%D0%BD%D1%8F%D0%B3%D0%B8%D0%BD%D1%8F)#.D0.9E.D1.81.D0.B2.D0.BE.D0.B1.D0.BE.D0.B6.D0.B4.D0.B5.D0.BD.D0.B8.D0.B5_.D0.BA.D1.80.D0.B5.D1.81.D1.82.D1.8C.D1.8F.D0.BD._.D0.9A.D0.B0.D1.80.D0.BB.D0.BE.D0.B2.D1.81.D0.BA.D0.B0.D1.8F_.D0.B8.D0.BD.D0.B8.D1.86.D0.B8.D0.B0.D1.82.D0.B8.D0.B2.D0.B0) . – Zagolovok z ekrana.
10. Zhurnal Sel'skago khazyaystva. – М.: Universitetskaya tip., 1856. – № 3. – 254 с.

11. Istoriko-statisticheskoe opisanie Chernigovskoy eparkhii. Kn. 7. –Chn. : gub. tip., 1873. – 436 c
12. Korvin-Piotrovskiy K. V. Materialy dlya istorii, etnografii i statistiki Chernigovskoy gubernii. – Chn.: 1887, –275 s.
13. Lipskiy F. Moya Avtobiografiya / F.Lipskiy. – SPb., 1884.
14. Modzalevskiy V. L. Malorossiyskiy rodoslovnik. T. 2, E–K / V. L. Modzalevskiy. – K.: tip. t-va G.L. Frontskevicha i Ko, 1910. – 720 s.
15. Pavlovich P. E. Dubovichi. Imenie Varvary Vasil'yevny Kochubey, Glukhovskogo uezda, Chernigovskoy gubernii / P. E. Pavlovich. – K. : tip. Kul'zhenko, 1903. – 145 s. + il.
16. Pamyatnaya knizhka Chernigovskoy gubernii, izdanie Chernigovskogo gubernskago statisticheskago komiteta. – Chn.: tip.gub. i il. mon-rya. 1862. – 524 s.
17. Rossiya. Polnoe geograficheskoe opisanie nashogo otechestva. Nastol'naya i dorozhnaya kniga dlya russkikh lyudey / pod red. V. P. Semenova. – t. 7. Malorosiya. – SPb.: 1903. – 518 s. + il, + 5 l. il. kart.
18. Semenov-Tyanshans'kiy P. Geograficheskostatisticheskii slovar' / P. Semenov-Tyanshanskiy. – SPb.: 1865. – T. 2. – 898 s.
19. Serezhenko Mihaylo Gnatovich. [Elektronniy resurs] – Rezhim dostupu: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE_%D0%9C%D0%B8%D1%85%D0%B0%D0%B9%D0%BB%D0%BE_%D0%93%D0%BD%D0%B0%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87 .– Zagolovok z ekrana.
20. Feodosiy Pilipovich Karabut [Elektronniy resurs] – Rezhim dostupu: <http://uk.rodovid.org/wk/%D0%97%D0%B0%D0%BF%D0%B8%D1%81:428504> .– Zagolovok z ekrana.
21. Chernigovskie Eparkhial'nye Izvestiya – Chernigov, 1861. – № 14. – С. 173.
22. Chernigovskie Eparkhial'nye Izvestiya – Chernigov, 1861. – № 7. – С. 363–366.
23. Chernigovskie Eparkhial'nye Izvestiya – Chernigov, 1863. – № 6. – С. 53.
24. Chernigovskie Eparkhial'nye Izvestiya – Chernigov, 1864. – 1 dekabrya. –S. 695.
25. Yaremenko M. Naris istoriyi Sumshchini. Posibnik z istoriyi ridnogo krayu dlya shkil, sered. spets i vuziv. Vip. 3, poch XIX st. – 1861 r. / M. Yaremenko. – Sumi, 2000. – S. 176.

Ivanchenko L. The importance of the Kochubey family activities for socio-economic development in the Dubovichi vilage in the Chernihivprovince: Vasily Vasilievich Kochubei (30) (1829–1878).

At the moment, the question of the existence of the village, which was the cradle of the nation, an amulet of traditions, a source of folk art is very painful. Depopulation of rural areas due to the fact that the Ukrainian village is experiencing a social, economic, cultural decline. Unlike urban settlements, the village has had limited living conditions in all historical times, worse starting conditions for education and employment, infrastructure problems, lack of social and cultural facilities - hairdressing salons, workshops, ateliers, libraries, clubs, shops; Transport communication was also at a poor level. In the village, people's life prospects were limited to their own yard.

In the middle of the 19th century Dubovychi village of Glukhov district of Chernigov province was like all surrounding villages, but there was one difference – the owners of the estate – the Kochubeev family, who lived there from 1688 to 1919, and in the years of hard times in the country, and in the years of prosperity they cared about the well-being of people and the flourishing of the village-they built churches, opened schools, and developed small manufactories. The article reflects the activity of Vasily Kochubei (30) (1829–1978) for ten years from 1852–1861, the influence of activities on the flowering of the village, its historical significance within the Seversky Krai and the country as a whole. It is established that: his petitions the village was given the status of the town; openly and for ten years a parish school has been funded to provide education for rural children; progressive technologies of sugar production were introduced at the firing sugar factory; he organized processions and so on. Until now, ancient poplars, lindens, remains of buildings and preserved architectural monuments, oral traditions and written sources remind us of those ancient times.

Key words: Dubovići vilage, Kochubei, small manufactory.

Одержано 10.03.2017